

Частина 1

..... Холодне сонце Чукотки

Травневе сонечко 1988 року було особливо ніжним і ласкавим. Київ після тривалої зими сяяв прибраними вулицями, виблискував позолоченими банями церков і соборів, ваблячи смарагдовим і по-весняному соковитим листям парків та скверів. Променистим блакитним небом пропливали білі пухнасті хмаринки, гнані легким ніжним вітрецем, а каштанова алея вздовж Хрещатика зачаровувала важкими пірамідальними суцвіттями, які рясно прикрашали крони дерев. Унизу, попід кручами, виблискував своїми водами широкий і могутній Дніпро. Його фарватером неспішно тяглися баржі, мчали своїх пасажирів швидкісні «ракети» та величаво пропливали, мов гордовиті лебеді, білосніжні лайнери. А трохи далі, вниз за течією, у водах сивого Славутича віддзеркалювалися золотистим блиском маківки незліченних бань Києво-Печерської лаври. Саме звідси пішло православ'я, яке згодом поширилося на величезні території.

Київ — не тільки матір міст руських, а ще й колиска православного християнства. Це прекрасне місто є величним і непорушним маяком незламності духу

й величі, втіленням і носієм давньої руської історії та традицій.

Навесні Київ особливо привабливий, світлий і гамірний. Адже весна — це завжди відродження і надія, навесні будують плани на майбутнє і вірять у їхню здійсненість. Тому по-весняному прекрасним був і мій настрій того дня. Мене терміново викликали до КЕЧ* училища, і я поспішав туди у передчутті чогось важливого.

Минуло вже півтора року після повернення із Чорнобиля, а моє квартирне питання досі залишалось невирішеним. Із заражених радіацією територій вивозили сотні тисяч людей, яких треба було десь розселяти. Тому всі ресурси й зусилля держава спрямовувала на забезпечення житлом цієї величезної кількості вимушених переселенців. Училищу ж квартир надавали дедалі менше, і моє питання було не на часі. До того ж у країні назрівали грандіозні зміни із непередбачуваними наслідками, що неабияк гостро відчував кожен у повсякденному житті. Союз доживав свої останні роки — вітер змін розхитував його дедалі потужніше, і він міг розвалитися будь-якої миті.

Наприкінці року закінчувався мій контракт зі Збройними силами, але без квартири я піти не міг, адже це поставило б хрест на моїх подальших планах. Прибувши в училище, я піднявся на третій поверх — примісінько в КЕЧ. Із начальником, майором Мухіним, я вже зустрічався раніше, у нас були теплі стосунки.

— Ну, здрастуй, дорогий, — сказав він, усміхаючись і потискуючи мені руку. — Прошу, Євгене, влаштуйтеся зручніше, розмова в нас буде змістовна і цікава.

Мухін сів навпроти, зручно вмотивившись, а це означало, що розмова і справді буде серйозна.

* КЕЧ – квартирно-експлуатаційна частина.

— Почну, напевне, із внутрішньої обстановки, — продовжив він. — Ти знаєш далеко краще за мене, що Союз на межі розпаду. Уяви собі, Євгене, що він розвалився. Наше училище фінансує союзний бюджет, а отже — фінансування миттєво припинять, а ми всі втратимо роботу. І це цілком реально! Поки що механізм працює і все йде за планом, але (це я тобі відверто кажу) квартири надають дедалі менше. Сьогодні ти маєш право отримати трикімнатну, бо в тебе двоє дітей. Але річ у тім, що трикімнатних немає, є лише двокімнатні. Учора дали п'ять квартир — і всі двушки. Ти перший на черзі, Євгене, і можеш обрати будь-який район, але вирішуй сам, чи цей варіант для тебе підходящий.

Про все щойно сказане мені було добре відомо, та обставини склалися так, що я мусив, уникаючи ризиків, брати те, що дають. Знаючи ситуацію, ми вдома теж обговорювали різні варіанти, тож до училища я їхав з ухваленим заздалегідь рішенням. Ми боролися за трикімнатну квартиру півтора року, але спеціальна комісія щоразу викреслювала нас зі списку, віддаючи перевагу вищому офіцерському складу. Тобто ми були у зачарованому колі.

— Ну, Євгене, слово за тобою! Що ти постановив? — запитав по паузі керівник КЕЧ.

— Дозвольте мені глянути на список, товаришу майоре.

— Розумнику, це правильне рішення, повір мені! — не приховував задоволення Мухін. — Ти мені симпатичний, і я щиро зичу тобі добра.

— Ірино! — гукнув він. — Принеси-но нам список тих квартир, що надійшли!

Із сусідньої кімнати вийшла гарна жінка з милою усмішкою і поклала список перед нами на столі.

— Ось, дивись, Євгене! Є дві квартири на Борщагівці, дві — на Троєщині, й одна — на Харківському. Бери будь-яку.

Я обрав Харківський район, бо там зводили будинки з новим плануванням, та й транспортне сполучення там було краще, ніж за іншими адресами.

— Ірочко, видай Євгенові Георгійовичу ордер, — розпорядився Мухін і додав: — То що? Вітаю тебе із власною квартирою, ти її заслужив!

Незабаром прийшла Ірина з паперами, я поставив підпис у книзі обліку, отримав ордер і оглядову, й із суперечливими почуттями поїхав оглядати наше майбутнє житло. Хто жив у Союзі, той знає ціну цим квадратним метрам. Шлях до них був неймовірно довгим і тернистим.

Я поїхав на Тростянецьку. Вхід до будинку перегороджував великий котлован, де робітники прокладали комунікації. Мені дали драбину, за допомогою якої я спустився вниз, а потім піднявся вгору, проте з іншого боку. І ось незабаром я вже стояв біля своєї майбутньої квартири, де ми мушили провести довгі роки спільного життя. Хоч би як там було, але ця квартира стала для моєї сім'ї своєрідною цитаделлю, у якій ми прожили й пережили неймовірно складний драматичний період агонії та загибелі останньої й найбільшої імперії світу.

Тоді у країні тривала горбачовська перебудова. У самому СРСР і за його межами відбувались запаморочливо стрімкі зміни, які торкнулися всіх сфер життя імперії та залежних від неї держав. Як ніколи актуально звучав вислів Конфуція: «Не доведи Боже жити в епоху змін». Невідворотно насувались смутні часи, і жоден з нас не мав зеленого поняття про те, через що усім нам доведеться пройти.

Армія давала невеликий, проте стабільний дохід, що забезпечував більш-менш стерпне існування для моєї родини. Тепер я опинився в ситуації, де все треба було починати спочатку, не маючи нормальної професії, і це мене неабияк напружувало. Якась надія залишалася щодо одного з віянь нового часу — кооперативного руху, який ще ледве набирав обергів, доки йшла перебудова. Ось у цьому економічному сегменті мені й слід було знайти своє місце. Але ні досвіду, ні чіткого розуміння, що таке «кооператив», я не мав. Ми виростили в умовах централізованого управління, де за нас завжди усе вирішували, тому мені лишалося тільки добросовісно виконувати поставлені завдання. І все-таки кооперативний рух розвивався, бо завжди знайдуться люди, які вміють швидко метикувати. Саме вони хутко збагнули, що з тієї ситуації можна отримати вигоду, тож коли я вирішив покінчити з армією, у країні вже працювало безліч кооперативів. Проте мені ще потрібно було здати справи, а це — вельми клопітка робота. Я був відповідальний за величезну кількість майна, яке й мав передати своєму наступнику.

Восени 1988 року мене викликали до штабу дивізіону забезпечення училища, командував дивізіоном тоді підполковник Гукасов.

— Ти знаєш, що в тебе контракт закінчується? — запитав він.

— Так точно! — відповів я.

— Ну, коли знаєш, то ось тобі ручка й папір: пиши заяву на продовження ще на п'ять років.

— Дякую за ручку й папір, товаришу підполковнику, але мені вони не потрібні.

— Як не потрібні? Чому не потрібні? — насторожився Гукасов.